

	ORGANIZACJA NARODÓW ZJEDNOCZONYCH DS. ROZWOJU PRZEMYSŁOWEGO UNIDO
	INSTYTUT OCHRONY ŚRODOWISKA Polska

Projekt GF/POL/01/004
UMOŻLIWIENIE DZIAŁAŃ ZMIERZAJĄCYCH
DO PRZYŚPIESZENIA PRAC NAD WDROŻENIEM KONWENCJI SZTOKHOLMSKIEJ
W SPRAWIE TRWAŁYCH ZANIECZYSZCZEŃ ORGANICZNYCH W POLSCE

SPRAWOZDANIE Z FAZY OPRACOWANIA PROJEKTU KRAJOWEGO PROGRAMU WDRAŻANIA KONWENCJI SZTOKHOLMSKIEJ

(czerwiec 2003 r.-styczeń 2004 r.)

Dyrektor Instytutu Ochrony Środowiska	prof. dr hab. Barbara Gworek	
Kierownik projektu	prof. dr hab. Maciej Sadowski	

Warszawa, luty 2004 r.

Spis treści

	Str.
WPROWADZENIE	4
ROZDZIAŁ 1. ZAGADNIENIA ORGANIZACYJNE ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ PROJEKTU	5
1.1. Krajowy Komitet Sterujący	5
1.2. Zespół realizujący projekt	6
1.3. Organizacja spotkań	6
1.4. Udział w seminariach międzynarodowych	7
1.5. Laboratoria zainteresowane wymianą doświadczeń w zakresie monitoringu TZO	7
1.6. Portal internetowy projektu	8
1.7. Zakupy	8
1.8. Rozliczenia w ramach projektu	9
ROZDZIAŁ 2. OPRACOWANIE WSTĘPNEGO PROJEKTU „KRAJOWEGO PROGRAMU WDRAŻANIA KONWENCJI SZTOKHOLMSKIEJ”	9
2.1. Przydzielenie zadań podzespołom roboczym	9
2.2. Określenie opcji zagospodarowania	10
2.3. Potrzeby wprowadzania nowych technologii	10
2.4. Ocena kosztów i korzyści różnych opcji zagospodarowania	11
2.5. Opracowanie krajowej strategii wymiany informacji, edukacji, komunikowania się i podnoszenia świadomości	11
2.6. Przygotowanie wstępnej oceny potrzeb finansowych programu wdrażania	12
2.7. Określenie oczekiwanych wyników i celów	12
2.8. Opracowanie szczegółowego programu wdrażania	13
2.9. Ekspertycka ocena programu	13
ROZDZIAŁ 3. SEMINARIUM KONSULTACYJNE	13
3.1. Program seminarium i jego dokumentacja	13

3.2.	Przebieg seminarium i jego wyniki	13
3.3.	Wykorzystanie wyników	13
ROZDZIAŁ 4. DODATKOWE PRZEDSIĘWZIĘCIA ZREALIZOWANE W IV ETAPIE.....		14
WNIOSKI.....		15
Dokumentacja.....		15
ZAŁĄCZNIKI		
Załącznik 1.	Propozycja zgłoszenia 4 projektów z zakresu TZO do sfinansowania przez GEF/UNIDO w latach 2004-2006.....	17
Załącznik 2.	Skład zespołu realizującego projekt GEF w IV etapie	19
Załącznik 3.	Wykaz dokumentów powstałych w IV etapie	22
Załącznik 4.	Opinia prof. Macieja Nowickiego nt. Krajowego programu wdrażania Konwencji Sztokholmskiej.....	24
Załącznik 5.	Program seminarium konsultacyjnego.....	31
Załącznik 6.	Wykaz rozpowszechnionych dokumentów	32
Załącznik 7.	Wykaz instytucji reprezentowanych na seminariach organizowanych w ramach projektu GEF	33
Załącznik 8.	Wnioski i zalecenia z seminarium konsultacyjnego	34

Wprowadzenie

Celem głównym projektu zatytułowanego „Umożliwienie działań zmierzających do przyspieszenia prac nad wdrożeniem Konwencji Sztokholmskiej w sprawie trwałych zanieczyszczeń organicznych” jest dokonanie inwentaryzacji zagrożeń z tytułu użytkowania w Polsce (obecnie i w przeszłości) substancji niebezpiecznych, kontrolowanych przez Konwencję Sztokholmską oraz sporządzenie krajowego programu działań. Głównym rezultatem projektu będzie ratyfikacja Konwencji i przygotowanie instrumentów jej wdrażania.

Dotychczasowe wyniki uzyskane w etapie I (styczeń-marzec 2002), w etapie II (kwiecień-grudzień 2002) i w etapie III (styczeń/marzec – maj 2003) zostały zaprezentowane odpowiednio w raportach:

- „Sprawozdanie z seminarium inicjującego” [1],
- „Sprawozdanie z inwentaryzacji trwałych zanieczyszczeń organicznych” [2],
- „Sprawozdanie z seminarium uzgadniającego” [3].

Niniejszy raport prezentuje wyniki uzyskane w trakcie realizacji projektu GF/POL/01/004¹ w etapie IV (czerwiec 2003 – styczeń 2004), który w uzgodnieniu z UNIDO trwał dłużej niż zaplanowano w umowie. Do głównych wyników tego etapu należy zaliczyć opracowanie wstępnego projektu „Krajowym programem wdrażania Konwencji Sztokholmskiej w Polsce” z uwzględnieniem wyników etapu III [4], tj.:

- listy kryteriów, stanowiących podstawę do ustalenia priorytetów,
- 10 priorytetowych celów zagospodarowania TZO w Polsce w oparciu o przyjęte kryteria.

Ponadto w ramach etapu IV opracowano 18 raportów technicznych, które stanowiły podstawę do opracowania wyżej wspomnianego projektu programu, zorganizowano seminarium, którego celem była konsultacja w szerokich kręgach wstępnego projektu programu oraz kontynuowano upowszechnianie poprzez Internet informacji o zagrożeniach TZO.

Zadania przypisane do ostatniego V etapu projektu ukierunkowane są na sporządzenie ostatecznej wersji, przeprowadzenie konsultacji i w konsekwencji na przyjęcie Krajowego programu wdrażania postanowień Konwencji Sztokholmskiej.

¹ Projekt GF/POL/01/004 jest realizowany ze środków Globalnego Funduszu Środowiska (GEF) na podstawie kontraktu Nr 2001/369 zawartego między Programem Rozwoju Przemysłowego Narodów Zjednoczonych (UNIDO) a Instytutem Ochrony Środowiska (Polska).

Rozdział 1. ZAGADNIENIA ORGANIZACYJNE ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ PROJEKTU

1.1. Krajowy Komitet Sterujący

Czwarte posiedzenie Komitetu Sterującego odbyło się w dniu 27 czerwca 2003 r. w gmachu Ministerstwa Środowiska. Obradom przewodniczył min. Krzysztof Szamalek, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Środowiska. W posiedzeniu uczestniczyło 15 osób. W posiedzeniu nie wzięli udziału przedstawiciele resortu spraw zagranicznych, inspekcji ochrony środowiska, biura ds. substancji i preparatów chemicznych, narodowego funduszu oraz organizacji biznesowej.

Członkom komitetu dostarczono następujące dokumenty:

- notatkę z III posiedzenia,
- wnioski i zalecenia z seminarium GEF (Warszawa, 26.05 2003 r.),
- RAPORT TECHNICZNY Z TRZECIEJ FAZY PROJEKTU pt. „Kryteria i priorytety do opracowania Krajowego programu wdrażania Konwencji Sztokholmskiej Polsce”,
- Charakterystyka zadań warunkujących osiągnięcie priorytetów przyjętych w „Krajowym programie wdrażania Konwencji Sztokholmskiej w Polsce” (wstępna),

z których dwa ostatnie były przedmiotem dyskusji.

Członkowie Komitetu przyjęli do wiadomości przedstawione przez kierownika projektu wnioski i zalecenia z seminarium. Ponadto zostali poinformowani o wynikach seminarium organizowanego przez UNIDO (Brno, 31.05-1.06.2003r.), w tym o przeznaczeniu przez GEF kwoty 250 mln USD na projekty dotyczące redukcji TZO, które przede wszystkim mogą być wykorzystane na wzmocnienie potencjału i na inwestycje o charakterze demonstracyjnym.

Prof. M. Sadowski zaprezentował raport techniczny z realizacji III etapu projektu, który obejmuje trzy zasadnicze elementy istotne z punktu widzenia potrzeb związanych z opracowaniem KPW, tj. cele krajowe programu (długo i średniookresowe), kryteria wyboru priorytetów (5 pakietów kryteriów) oraz 10 priorytetów, które stanowią podstawę do opracowania Krajowego programu wdrażania Konwencji Sztokholmskiej w Polsce. Na posiedzeniu ustalono dzień 4 lipca 2003 r. jako termin zgłaszania do Departamentu Instrumentów Ochrony Środowiska w Ministerstwie Środowiska uwag i zastrzeżeń do dokumentów roboczych. Przewodniczący zobowiązał kierownika projektu GEF do ich uwzględnienia w dalszych pracach. Przekazane uwagi zostały uwzględnione przy przygotowywaniu ostatecznej wersji raportu z III etapu.

Odnosnie zaawansowania prac objętych etapem IV projektu GEF kierownik poinformował o:

- rozszerzeniu zespołu realizującego projekt o ekspertów ds. ekonomii i ds. dostępu do informacji;
- finalizowaniu uzgodnień odnośnie zakresu udziału w realizacji projektu organizacji pozarządowych, zatwierdzonych na III posiedzeniu komitetu;
- wynikach dotychczasowych prac w zakresie szczegółowych zadań i działań, jakie należy włączyć do programu wdrażania Konwencji Sztokholmskiej (dokument „Charakterystyka zadań...”),
- planach odnośnie dalszych prac.

W ramach wolnych wniosków dyskutowano na temat stanowiska strony polskiej na VII sesję Międzyrządowego Komitetu Negocjacyjnego ds. Konwencji Sztokholmskiej (Genewa, 14-

18.07.2003 r.) w świetle postanowień art. 13 Konwencji Sztokholmskiej (dot. udziału w finansowaniu działań w krajach rozwijających się w ramach konwencji) oraz art. 5 i 6 Traktatu Akcesyjnego.

Na przełomie sierpnia i września ur. członkowie Komitetu Sterującego w drodze e-mailowej ustosunkowali się do propozycji zgłoszenia przez Polskę 3 projektów do sfinansowania przez GEF w latach 2004-2005. Za zgodą resortu środowiska 4 projekty (zał. 1) zostały zgłoszone przez prof. Sadowskiego w trybie roboczym do UNIDO w dniu 5.09.2003 r.

Do członków Komitetu Sterującego wysłano w dniu 17.12.2003 r. szczegółowy plan realizacji etapu V oraz projekt „Krajowego programu wdrażania Konwencji Sztokholmskiej” w celu umożliwienia zapoznania się z materiałami przed posiedzeniem. Został już ustalony na 11.02.2004 r. termin następnego posiedzenia komitetu, na którym będzie dyskutowany projekt programu oraz strategia zatwierdzenia zaktualizowanego programu.

1.2. Zespół realizujący projekt

W trakcie 2003 r. sporządzono i podpisano w sumie 40 umów, zawierających szczegółowy zakres prac i harmonogram ich realizacji. Następujące umowy dotyczyły okresu od czerwca 2003 r. do stycznia 2004 r.:

- 27 umów o dzieło (i 4 aneksy) z ekspertami i recenzentem,
- 6 umów – zleceń ze specjalistami, w tym m.in. na obsługę strony www projektu i wsparcie informatyczne, na tłumaczenia na j. polski dokumentów dot. TZO, dodatkową weryfikację językową i korektę raportu z fazy inwentaryzacji w j. angielskim,
- 2 umowy z Dolnośląską Fundacją Ekorozwoju i Polskim Klubem Ekologicznym - Okręg Górnośląski, po uzyskaniu zgody Komitetu Sterującego na udział w projekcie GEF organizacji pozarządowych; z trzeciej uzgodnionej umowy Ogólnopolskie Towarzystwo Zagospodarowania Odpadów "3R" się wycofało,
- 2 potwierdzenia na przyjęcie zamówienia odpowiednio z Agencją Organizacji Prac Naukowych „Progrs” na opracowanie edytorskie i z Wydawnictwami Naukowymi na druk wersji polskiej i angielskiej monografii „Trwałe zanieczyszczenia organiczne. Tom I. Ocena sytuacji w Polsce” w wyniku przeprowadzenia postępowania przetargowego w trybie zapytania o cenę, po uzyskaniu zgody z UNIDO na wydanie raportu w j. polskim i j. angielskim ze środków kontraktu,
- 1 kontrakt z firmą Orbis S.A. Oddział Hotel Novotel Warszawa Centrum na zorganizowanie seminarium konsultacyjnego w dniu 15.01.2004 r. bez przeprowadzenia procedur określonych w ustawie o zamówieniach publicznych, ponieważ wartość usługi była niższa niż 6 tys. EURO a firma jest znana z wysokiej jakości świadczonych usług przy stosunkowo niskich cenach.

1.3 Organizacja spotkań

W ramach etapu IV projektu GF/POL/01/004 zorganizowano następujące spotkania:

- indywidualne spotkania robocze (23-24.06.2003 r.) z kierownikami podzespołów w celu wymiany informacji o przebiegu prac, poświęconych charakterystyce ogólnej zadań i działań niezbędnych do osiągnięcia ustalonych priorytetów, przed IV posiedzeniem Komitetu Sterującego,

- indywidualne spotkania z ekspertami w celu uzgodnienia zakresu zadań i ich udziału w projekcie w okresie maj- czerwiec i październik 2003 r.,
- spotkania robocze poświęcone autokorekcji i uzupełnieniu raportu z inwentaryzacji w celu przygotowania ostatecznej wersji do druku (czerwiec-lipiec 2003 r.),
- spotkanie robocze, na którym przedyskutowano wstępnie tryb prac nad „Krajowym programem wdrażania Konwencji Sztokholmskiej” (15.07.2003 r.),
- spotkania uzgadniające z redaktorami odpowiedzialnymi za przygotowanie raportu z fazy inwentaryzacyjnej do druku (wrzesień-październik i listopad 2003 r.),
- spotkania dyskusyjne nad redakcją projektu programu (październik-listopad 2003 r.),
- spotkania organizacyjne do przygotowania IV seminarium konsultacyjno-promocyjnego wstępnego projektu „Krajowego programu wdrażania Konwencji Sztokholmskiej” (patrz p. 3) w okresie grudzień 2003- styczeń 2004 r.

oraz współorganizowano posiedzenie Komitetu Sterującego projektem GEF, które odbyło się w dniu 27.06.2003 r. (patrz p. 1.1), i rozpoczęto przygotowania do V posiedzenia Komitetu Sterującego zaplanowanego na 11.02.2004 r.

1.4. Udział w seminariach międzynarodowych

Krzysztof Czarnomski brał udział w warsztatach, zorganizowanych przez STAP/GEF w Waszyngtonie w dniach 1-3.X.2003 r., których celem było dokonanie przeglądu i oceny sposobów (ok. 50 procesów technologicznych) rozkładu trwałych zanieczyszczeń organicznych (TZO) i (dekontaminacji) likwidacji zanieczyszczeń tymi substancjami elementów środowiska (gleby, wody) oraz urządzeń technicznych, alternatywnych, do procesów spalania (tj. utleniania TZO w warunkach rozkładu termicznego). Do zadań ekspertów należało:

- przeanalizowanie, przedstawionych w formie dokumentów i prezentacji, opisów procesów technologicznych w 5 kategoriach (patrz p. 2.3):
- przeanalizowanie przydatności prezentowanych alternatywnych procesów technologicznych do likwidacji istniejących zasobów TZO z uwzględnieniem istotnych uwarunkowań w krajach rozwijających się;
- dokonanie oceny problematyki związanej z wyborem właściwej technologii;
- wskazanie alternatywnych do spalania technologii właściwych dla rozkładu TZO;
- wskazanie przeszkód dla stosowania wskazanych technologii oraz potrzeb z zakresie ich transferu.

Uzyskane w trakcie warsztatów informacje zostały wykorzystane przy opracowaniu raportu technicznego na temat technologii alternatywnych (GF/POL/NIP/R.11) oraz Krajowego programu wdrażania Konwencji Sztokholmskiej w tym zakresie.

1.5. Laboratoria zainteresowane wymianą doświadczeń w zakresie monitoringu TZO

Na podstawie przeprowadzonej w ramach projektu GEF inwentaryzacji krajowych zasobów laboratoryjnych kierownik projektu wnioskuje do Ministerstwa Środowiska o zgłoszenie 4 laboratoriów, które wyraziły zgodę na włączenie się w sieć laboratoriów dostępnych na portalu UNEP/Chemicals (<http://www.chem.unep.ch/gmn/>), ponieważ są zainteresowane udziałem w wymianie doświadczeń w zakresie szeroko rozumianego monitoringu 12 trwałych

zanieczyszczeń organicznych, objętych postanowieniami Konwencji Sztokholmskiej na forum internetowej grupy dyskusyjnej prowadzonej w ramach Programu Światowego Monitoringu TZO (POPs Global Monitoring Programme). Oficjalnie zostały zgłoszone 4 laboratoria, tj.

- Laboratorium Ochrony Środowiska Instytutu Celulozowo-Papierniczego w Łodzi,
- Laboratorium Wojskowego Instytutu Chemii i Radiometrii w Warszawie,
- Laboratorium Zespołu Analiz Śladowych Instytutu C-1 Politechniki Krakowskiej,
- Zakład Ochrony Wód Przymorza Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej w Gdańsku,

które wypełniły stosowane ankiety.

1.6. Portal internetowy projektu

Od momentu pilotowego uruchomienia w maju 2002 r. portalu internetowego (<http://ks.ios.edu.pl>) dla potrzeb upowszechnienia informacji o wdrażaniu Konwencji Sztokholmskiej jest on sukcesywnie zasilany informacjami i aktualizowany. Aktywne są 3 podstrony:

- „Prowadzona działalność”, która prezentuje ogólne informacje o realizacji projektu GF/POL/01/004 i wykaz dokumentacji projektu (z możliwością ściągnięcia dokumentów w formie plików tekstowo-graficznych; część z nich jest dostępna publicznie, zaś pozostała zabezpieczona hasłem dostępna jest jedynie dla określonych grup użytkowników, np. członków Komitetu Sterującego i ekspertów realizujących projekt), a także informacje o instytucjach i osobach zainteresowanych wynikami projektu;
- „Biblioteka”, która zawiera informacje bibliograficzne publikacji związanych z tematyką Konwencji Sztokholmskiej;
- „Nowości”, która anonsuje najważniejsze wydarzenia.

Portal służy wszystkim zainteresowanym (instytucjom, ekspertom i specjalistom) w kraju (strona w j. polskim) i zagranicą (strony w j. angielskim i j. rosyjskim). Wersja polska jest ze względów oczywistych wersją najpełniejszą. W wersjach obcojęzycznych podawane są jedynie informacje potencjalnie interesujące dla odbiorcy zagranicznego.

Na portalu zamieszczono elektroniczną wersję (pliki w programie Acrobat) wydanego w j. polskim i angielskim raportu pt. „Trwałe zanieczyszczenia organiczne. Tom I. Ocena sytuacji w Polsce” [5], prezentującego wyniki fazy inwentaryzacyjnej projektu.

Od pełnego uruchomienia portalu w lipcu 2002 r. wciąż rośnie zainteresowanie informacjami na nim zamieszczanymi, o czym świadczą statystyki generowane programem Webalizer na podstawie logów (dziennika zdarzeń) serwera www. W okresie od 1 czerwca 2003 r. do 15 stycznia 2004 r. na portalu projektu zanotowano 2776 wizyt, w czasie których dokonano 51706 wywołań.

1.7. Zakupy

Oprócz sprzętu komputerowego i oprogramowania zakupionego ze środków projektu w etapie I [1], II [2] i III [3] zakupiono:

- publikacje i słowniki specjalistyczne, w tym polsko-angielskie,

- podstawowe materiały biurowe, w tym także materiały na potrzeby organizacji seminarium i urzędzenia do dziurkowania i zszywania dokumentów,
- materiały komputerowe, w tym m. in. dyski, płytki CD, toner i tusze do drukarki

niezbędne do sprawnej realizacji prac w ramach projektu GEF.

1.8. Rozliczenia w ramach projektu

Po zatwierdzeniu przez UNIDO raportów wykonanych w ramach III etapu, tj.

- Raportu technicznego z trzeciej fazy projektu pt. „Kryteria i priorytety do opracowania Krajowego programu wdrażania Konwencji Sztokholmskiej Polsce” [4],
- Sprawozdania z seminarium uzgadniającego [3]

została zrealizowana faktura Instytutu z dnia 11.VII.2003 r.

Opracowano 3 kwartalne raporty finansowe (szósty, siódmy i ósmy) z zaawansowania prac objętych projektem GEF [6,7,8], które były systematycznie przekazywane do UNIDO, oraz zestawienia finansowe w nowym układzie wymaganym przez GEF. W dniu 19 stycznia 2004 r. przesłano do UNIDO roczny raport finansowy za 2003 r. [9] oraz korektę siódmego raportu finansowego [10] i wyżej wspomnianych zestawień finansowych, ponieważ przy sporządzaniu raportu rocznego zidentyfikowano błąd rachunkowy w raporcie siódmym.

Ponadto w dniu 16.01.2004 r. wysłano do UNIDO 20 egz. „Persistent Organic Pollutants. Volume I. National Profile - Poland” oraz 1 egz. „Trwałych zanieczyszczeń organicznych. Tom 1. Ocena sytuacji w Polsce” [5].

Zakłada się, że w lutym 2004 r. zostanie przekazane do UNIDO niniejsze sprawozdanie wraz ze skrótem wstępnego projektu „Krajowego programu wdrażania Konwencji Sztokholmskiej” z dnia 15.12.2003 r. w j. angielskim, co stanowić będzie zgodnie z umową formalną podstawę do rozliczenia etapu IV.

Rozdział 2. Opracowanie wstępnego projektu „Krajowego programu wdrażania Konwencji Sztokholmskiej”

W ramach IV etapu projektu GEF opracowano i przesłano do recenzji w dniu 15.12.2003 r. wstępny projekt Krajowego programu wdrażania Konwencji Sztokholmskiej (GF/POL/NIP/PRO.1) w zakresie inwentaryzacji emisji i rejestrów TZO, utylizacji i redukcji odpadów oraz dekontaminacji urządzeń, ograniczenia niezamierzonej emisji z uwzględnieniem elementów niezbędnych dla oceny kosztów oraz wymaganych zmian prawnych i organizacyjnych, z uwzględnieniem kryteriów i priorytetów zdefiniowanych w trzecim etapie.

W realizacji IV etapu można wydzielić następujących 9 punktów kontrolnych omówionych poniżej, których kolejność nieco się różni w stosunku do ich kolejności przyjętej w umowie.

2.1. Przydzielenie zadań podzespołom roboczym

W IV etapie rozszerzono zespół odpowiedzialny za opracowanie programu wdrażania konwencji w Polsce o ekspertów z dziedziny ekonomii, prawa, podnoszenia świadomości oraz ekspertów ds. pasz i produktów żywnościowych. Ostatecznie w projekcie uczestniczyło 7

podzespołów (zał. 2). Jako podstawową formę współpracy przy opracowywaniu projektu programu wdrażania Konwencji Sztokholmskiej przyjęto:

- 1) spotkanie inauguracyjne nad programem, którego celem było omówienie i wyznaczenie zadań dla każdego z podzespołów roboczych,
- 2) pracę w zespołach w celu opracowania raportów technicznych szeroko ujmujących zagadnienia, które należy uwzględnić w krajowym programie;
- 3) spotkania robocze z kierownikami podzespołów ustalające podejście do opracowania krajowego programu i uzgadniające spis treści i objętość poszczególnych rozdziałów programu jak również umożliwiające wymianę poglądów i dyskusję merytoryczną;
- 4) wzajemne konsultacje prawniczo-ekonomiczne i techniczne;
- 5) prace kameralne nad opracowaniem szczegółowych zadań i przedsięwzięć niezbędnych do osiągnięcia celów w konkretnych priorytetach oraz poszczególnych rozdziałów programu;
- 6) prace redakcyjne nad opracowaniem wstępnego projektu „Krajowego programu wdrażania Konwencji Sztokholmskiej”.

Wypracowane wyniki były konsultowane z Komitetem Sterującym (patrz. p. 1.1) oraz z przedstawicielami zainteresowanych instytucji podczas seminarium (patrz p. 3).

W załączniku 3 zamieszczono wykaz raportów technicznych wykonanych w ramach projektu do grudnia 2003 r. W poniższych podrozdziałach powołując się na poszczególne raporty posłużono się nadanymi im w zał. 3 sygnaturami. Kończącym wynikiem prac wykonanych w etapie IV jest wstępny projekt „Krajowego programu wdrażania Konwencji Sztokholmskiej” (GF/POL/NIP/PRO.1), który był przedmiotem recenzji (patrz p. 2.9). Jest on dostępny w wersji polskiej w IOŚ. Tłumaczenie na j. angielski skrótu programu wraz z załącznikami zostało przesłane do UNIDO razem z niniejszym raportem.

2.2. Określenie opcji zagospodarowania

Na wstępie określono opcje zagospodarowania z uwzględnieniem stopniowego eliminowania lub ograniczania ryzyka. Przeanalizowano dostępne krajowe i międzynarodowe opcje zagospodarowania TZO pod względem ich przydatności do wyboru właściwych alternatyw. W miarę możliwości zaproponowano większą liczbę rozwiązań, jeśli było to korzystne z punktu widzenia osiągnięcia stawianych celów. Zespół ekspertów ds. odpadów i pozostałości przygotował propozycje rozwiązania priorytetowych zadań z oceną oczekiwanych rezultatów w zakresie PCB (GF/POL/NIP/R.4 i R.15), przeterminowanych środków ochrony roślin zawierających TZO (GF/POL/NIP/R.15 i R.10), uwolnień ze składowisk przemysłowych (GF/POL/NIP/R.9 i R.14).

2.3. Potrzeby wprowadzania nowych technologii

Zgodnie z kryteriami wyboru priorytetów zaproponowanymi w III etapie i zatwierdzonymi przez Komitet Sterujący, zidentyfikowano technologie utylizacji TZO inne aniżeli spalanie na podstawie dostępnej literatury (GE/POL/NIP/R.2) i na podstawie informacji uzyskanych w trakcie październikowych warsztatów (patrz p. 1.4). Procesy technologiczne (GE/POL/NIP/R.11). można podzielić na 5 kategorii:

- A. Procesy technologiczne o znaczeniu komercyjnym i dużym zastosowaniu w praktyce:
 - GPRC Gas Phase Chemical Reduction;

- Base Catalysed Decomposition;
 - Sodium Reduction;
 - SCWO;
 - Plasma Arc;
 - Pyrolysis/gasifiers.
- B. Procesy technologiczne wprowadzane obecnie do praktyki eksploatacyjnej:
- Molten Salt Oxidation;
 - Solvated electron technology;
 - Ball milling;
 - Geo-Melt™ Process.
- C. Procesy technologiczne w stadium badań:
- Mediated Electrochemical Oxidation (CerOx);
 - Mediated Electrochemical Oxidation (AEA Silver II Process);
 - Catalytic hydrogenation
- D. Procesy technologiczne wymagające przeprowadzenia badań, których w obecnym stadium rozeznania nie można poddać ocenie przydatności
- E. W ostatniej grupie umieszczono procesy uznane za nieprzydatne dla unieszkodliwiania zapasów i odpadów TZO (MnO_x/TiO₂ Catalyst Degradation, TiO₂-based V₂O₅/WO₃ Catalyst, FE(III) Photocatalyst Degradation, Ozonation/Electrical Discharge Destruction, Molten Metal, Molten Slag Process, All bio- and Phytoremediation processes).

Ich przydatność dla polskiej gospodarki została zaprezentowana na seminarium (Warszawa, 15.01.2004 r.) w celu uzyskania poparcia społecznego dla bezpiecznych i efektywnych technologii likwidacji TZO.

Z uwagi na status Polski jako kraju akcesyjnego do UE (planowane uzyskanie członkostwa od 1.V.2004 r.), transfer technologii może być prowadzony na ogólnych zasadach (komercyjnych). Jednak do roku 2010 Polska może ubiegać się o granty z GEF i dlatego opracowano i zgłoszono do UNIDO pakiet projektów, obejmujący 3 projekty inwestycyjne i 1 edukacyjny (zał. 1).

Ze względu na to, że w Polsce nie produkuje się TZO, objętych postanowieniami konwencji, zajmowanie się zastosowaniem substancji alternatywnych do TZO oraz najlepszymi sposobami i technikami ograniczania ich emisji do środowiska uznano za niezasadne.

2.4. Ocena kosztów i korzyści różnych opcji zagospodarowania

Ekspertką ocenę kosztów i korzyści różnych opcji zagospodarowania TZO adekwatnych do warunków polskich zamieszczono w raporcie technicznym (GE/POL/NIP/R.15). W raporcie porównano opcje służące osiągnięciu celów wytyczonych przez konwencję i wskazanie rozwiązań najefektywniejszych kosztowo.

2.5. Opracowanie krajowej strategii wymiany informacji, edukacji, komunikowania się i podnoszenia świadomości

Opracowano projekt krajowej strategii wymiany informacji, edukacji, komunikowania się i podnoszenia świadomości, na podstawie raportów technicznych (GF/POL/NIP/R.17 i R.18), z następującymi projektami planów działań na rzecz:

- podnoszenia świadomości wśród polityków i decydentów w sprawach dotyczących TZO,
- przygotowywania i upowszechniania informacji dotyczących TZO w zakresie:
 - informacji nieemisyjnych (np. podstawowe zagrożenia ze strony TZO, potencjalne narażenie ludzi i oddziaływanie na środowisko, obszary (miejsca) skażone, tablice kompetencyjne, których celem będzie ułatwienie kontaktów z właściwymi organami i instytucjami zajmującymi się TZO),
 - informacji emisyjnych (danych z inwentaryzacji, monitoringu, danych pomiarowych o emisji/uwolnieniach TZO do środowiska i produktów żywnościowych).

Strategia uwzględnia upowszechnianie informacji na temat TZO za pośrednictwem Internetu, szkoleń/seminariów, środków masowego przekazu, w tym publikacji i artykułów popularyzujących osiągnięcia nauki i techniki. Zaproponowano w niej, aby rolę centrum informacyjnego na temat TZO wspomagającego kontakty między społeczeństwem i decydentami, urzędnikami państwowymi i organizacjami międzynarodowymi, pełniło dotychczasowe Centrum Informacji o Środowisku, zlokalizowane w Ministerstwie Środowiska, które statutowo zajmuje się wymianą informacji i promowaniem ochrony środowiska.

Zaproponowano także opracowanie nowych, kierunkowych założeń dla następujących programów:

- edukacyjnych nauczycieli i lekarzy, ponieważ są oni kluczowym źródłem informacji przekazywanej publicznie na temat zdrowia, oraz dla szkół i uczelni
- szkoleniowych dla grup celowych zajmujących się TZO,
- kampanii organizacji pozarządowych na rzecz realizacji postanowień Konwencji Sztokholmskiej w Polsce (GE/POL/NIP/R.16).

2.6. Przygotowanie wstępnej oceny potrzeb finansowych programu wdrażania

Wynikiem prace zespołu ds. ekonomicznych jest raport techniczny (GE/POL/NIP/R.15), zawierający analizę kosztów wpływających z realizacji postanowień konwencji w podziale na:

- koszty zadań administracyjnych i organizacyjnych oraz na
- koszty wynikające z bezpośrednich działań zmierzających do unieszkodliwiania TZO w Polsce, tj. koszty usług oraz nakłady inwestycyjne.

W raporcie scharakteryzowano także potencjalne źródła finansowania priorytetów ustalonych w „Krajowym programie ...” oraz – wynikające z ich realizacji – szacunkowe obciążenie kosztami poszczególnych podmiotów. Zamieszczono w raporcie opis instrumentów ekonomicznych i możliwość ich zastosowania przy wdrażaniu postanowień konwencji.

Krajowy program wdrażania Konwencji Sztokholmskiej zawiera skróconą ocenę kosztów realizacji poszczególnych zadań oraz pożądany harmonogram ramowy ich realizacji. Zaproponowano także możliwe źródła finansowania priorytetowych inwestycji z uwzględnieniem źródeł krajowych i zagranicznych, w tym GEF.

2.7. Określenie oczekiwanych wyników i celów

Cele ogólne i szczegółowe sformułowane w projekcie GF/POL/NIP/PRO.1, na podstawie wyników etapu III, zakładają m.in. eliminację mogilników i urządzeń zawierających PCB do 2010 r.

2.8. *Opracowanie szczegółowego programu wdrażania*

Program obejmuje wszystkie ustalone w trzecim etapie projektu GEF kierunki działania na rzecz eliminacji TZO ze środowiska, w tym m.in. plany działania w odniesieniu do bezpiecznego usuwania PCB i przeterminowanych zapasów innych substancji i produktów, ocenę możliwości zastosowania rozwiązań alternatywnych oraz propozycje wprowadzenia zmian i/lub uzupełnień w istniejących przepisach prawnych.

2.9. *Ekspertka ocena programu*

Projekt „Krajowego programu wdrażania Konwencji Sztokholmskiej”, obejmujący wszystkie wyżej omówione zagadnienia, został przekazany w dniu 15.12.2003 r. do recenzji prof. Maciejowi Nowickiemu (uznanemu autorytetowi, byłemu ministrowi środowiska, obecnie prezesowi EKOFUNDUSZU). Opinię recenzenta zawierającą generalnie pozytywną ocenę programu z wieloma cennymi uwagami, które będą wzięte pod uwagę podczas dalszych pracach nad programem, zamieszczono w załączniku 4.

Rozdział 3. SEMINARIUM KONSULTACYJNE

3.1. *Program seminarium i jego dokumentacja*

Zgodnie z zapisami zawartymi w szczegółowym harmonogramie realizacji etapu IV zorganizowano 1-dniowe seminarium konsultacyjne w dniu 15.01.2004 r. w Novotel Warszawa Centrum. Głównym celem seminarium była prezentacja zaproszonym ekspertom wstępnego projektu „Krajowego programu wdrażania Konwencji Sztokholmskiej (tj. wersji z 15.12.2003 r.) w celu przedyskutowania zaproponowanego podejścia i rozwiązań oraz zebrania uwag i uzupełnień pozwalających na dopracowanie wyżej wspomnianego projektu.

Szczegółowy program seminarium zawarty został w zał. 5, zaś wykaz rozpowszechnionych dokumentów stanowiących podstawę do dyskusji zamieszczono w zał. 6. W seminarium wzięły udział 83 osoby zainteresowane problematyką trwałych zanieczyszczeń organicznych, reprezentujące 67 instytucji i organizacji, w tym 28 nowych (zał. 7).

3.2. *Przebieg seminarium i jego wyniki*

Seminarium upowszechniające wyniki IV etapu projektu GEF w imieniu min. Krzysztofa Szamałka otworzyła p. Monika Lesz, wiceprzewodnicząca Komitetu Sterującego. Obradom przewodniczył prof. Maciej Sadowski, kierownik projektu. W seminarium nie mógł wziąć udział przedstawiciel UNIDO.

W trakcie seminarium wygłoszono 11 referatów przybliżających poszczególne zagadnienia uwzględnione w „Krajowym programie wdrażania Konwencji Sztokholmskiej”.

W trakcie seminarium uzgodniono, że zainteresowani mogą zgłaszać wszelkie uwagi, komentarze i uzupełnienia, w szczególności do szczegółowych zadań i przedsięwzięć zestawionych w dokumencie o numerze GF/POL/SEM.4/INF.2 do dnia 15.02.2004 r.

3.3. *Wykorzystanie wyników*

Wypracowane wnioski i zalecenia z seminarium (zał. 8) wraz z nadesłanymi uwagami uczestników i autopoprawkami autorów zostaną uwzględnione przy opracowywaniu kolejnej

wersji „Krajowego programu wdrażania Konwencji Sztokholmskiej w Polsce”, który będzie następnie przedmiotem uzgodnień wewnątrzresortowych przed przyjęciem go przez Ministra Środowiska. Po przyjęciu programu będzie on udostępniony w portalu internetowym punktu kontaktowego konwencji (<http://ks.ios.edu.pl>).

Ponadto seminarium wykorzystano do podniesienia świadomości społecznej odnośnie zagrożeń związanych z trwałymi zanieczyszczeniami organicznymi i przeciwdziałania tym zagrożeniom. Ponieważ kierownik projektu GEF otrzymał kilkanaście powiadomień od dotychczasowych uczestników seminariów organizowanych w ramach projektu, że nie mogą z ważnych powodów wziąć udziału w styczniowym seminarium, ale są bardzo zainteresowani materiałami seminaryjnymi, dlatego rozesłano je do 18 osób zaraz po seminarium. Materiały z seminarium są także dostępne na stronie portalu projektu. W następstwie upowszechniania informacji o projekcie wykaz instytucji zainteresowanych problematyką trwałych zanieczyszczeń organicznych ciągle się powiększa (zał. 7).

Rozdział 4. DODATKOWE PRZEDSIĘWZIĘCIA ZREALIZOWANE W IV ETAPIE

W IV etapie projektu GEF opracowano raport (GF/POL/INV/R.23) zawierający wyniki wstępnej inwentaryzacji urządzeń użytkowanych i składowanych zawierających PCB. Zgodnie z obowiązującymi przepisami przedsiębiorstwa zostały zobowiązane do przekazania informacji w tym zakresie do wojewodów do dnia 31.12.2002 r. Najnowsze dane z inwentaryzacji uwzględniono w przygotowaniach do publikacji raportu z II etapu.

Po uzyskaniu na koniec sierpnia 2003 r. zgody z UNIDO na wydanie za zaoszczędzone środki w projekcie GEF raportu z II etapu w wersji angielskiej i polskiej niezwłocznie przystąpiono do procedur mających na celu wyłonienie firm, którym powierzono prace edytorskie i drukarskie. Bezpośrednio z projektu sfinansowano weryfikację merytoryczną tłumaczenia na j. angielski, wprowadzenie poprawek edytorskich i dodatkową korektę. Raport pt. „Trwałe zanieczyszczenia organiczne. Tom I. Ocena sytuacji w Polsce” wydano w nakładzie 500 egz., a raport w wersji angielskiej opublikowano w 300 egz. Raport w j. polskim został rozproszony podczas seminarium konsultacyjnego oraz rozesłany do osób zainteresowanych problematyką trwałych zanieczyszczeń organicznych. Do UNIDO wysłano 20 egz. w j. angielskim i 1 egz. w j. polskim. Wersja elektroniczna raportu w obu wersjach językowych została zainstalowana na portalu projektu GEF. W dalszym okresie planuje się także sukcesywne upowszechnianie wyników projektu.

Przetłumaczono na język polski następujące dokumenty, które uznano za istotne w dalszych pracach, w tym w szczególności przy opracowywaniu projektu programu wdrażania Konwencji Sztokholmskiej:

- “Format and timing of part reporting under art.15” (UNEP/POPs/INC.7/19)”,
- “Community Strategy for Dioxins, Furans and Polychlorinated Biphenyl’s, COM(2001)593 final”,
- “Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Persistent Organic Pollutants and amending Directives 79/117/EEEC and 96/59/EC”.

W ramach projektu GEF dodatkowo opracowano merytorycznie i graficznie 2 serie ulotek informacyjnych w celu podniesienia świadomości odnośnie zagrożeń związanych z trwałymi zanieczyszczeniami organicznymi, tzn. na temat:

- dioksyn, powstających w indywidualnych systemach grzewczych, dla 4 grup docelowych, tj. nauczyciele, rolnicy, mieszkańcy, samorząd.
- postępowania z PCB dla 3 grup docelowych, tj. administracja, przemysł, społeczeństwa.

Kwestią otwartą pozostaje spawa wydania tych ulotek i ich szerokiego upowszechnienia w całym kraju.

Zgromadzone uwagi, opinie i zalecenia do projektu Krajowego programu wdrażania Konwencji Sztokholmskiej zostaną uwzględnione w pracach nad ostatecznym kształtem programu (etap V).

WNIOSKI

Zgodnie z umową, przy opracowaniu wstępnej wersji „Krajowego programu wdrażania Konwencji Sztokholmskiej”, obejmującej również strategię wymiany informacji i podnoszenia świadomości, uwzględniono działania ukierunkowane na:

- eliminację produkcji i stosowania substancji i preparatów objętych konwencją,
- ograniczenie niezamierzonych uwolnień do środowiska,
- zagospodarowanie i utylizację odpadów i TZO,
- dekontaminację urządzeń skażonych TZO,
- zaprojektowanie odpowiedniego systemu oceny emisji i uwolnień.

Opracowany w etapie IV projekt programu oprócz planów działania w poszczególnych problemach zawiera oszacowanie kosztów wdrożenia wraz z oceną niezbędnych potrzeb finansowych dla realizacji wybranych projektów inwestycyjnych.

Generalnie opracowany projekt zyskał zainteresowanie i aprobatę. Oczywiście niezbędne są dalsze prace prowadzące do opracowania ostatecznej wersji programu z uwzględnieniem uwag zgłoszonych w ramach szerokich konsultacji, tj. przez członków komitetu i uczestników seminarium jak również autopoprawek ekspertów, realizujących projekt GEF.

Dokumentacja

- [1] Sprawozdanie z seminarium inicjującego, IOŚ, Warszawa, marzec 2002
- [2] Sprawozdanie z inwentaryzacji trwałych zanieczyszczeń organicznych, IOŚ, Warszawa, luty 2003
- [3] Sprawozdanie z seminarium uzgadniającego, IOŚ, Warszawa, czerwiec 2003
- [4] Raport techniczny z etapu III, Warszawa, czerwiec 2003
- [5] Trwałe zanieczyszczenia organiczne. Przegląd sytuacji w Polsce, IOŚ, Warszawa, grudzień 2003

- [6] Sixth quarterly financial statement, IEP, Warsaw, June 2003
- [7] Seventh quarterly financial statement, IEP, Warsaw, October 2003
- [8] Eight quarterly financial statement, IEP, Warsaw, January 2004
- [9] Annual financial statement for year 2003, IEP, Warsaw, January 2004
- [10] Corrected seventh quarterly financial statement, IEP, Warsaw, January 2004